

وادی حیرت

(۱۰۰ پندهای عاشقانه حسین منزوی)

مؤلف:

مهناز روانبخش

نشر راشدین
Rashideh Publication

سرشناسه	: روانبخش، مهناز، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: وادی حیرت : (اندیشه‌های عاشقانه حسین منزوی) / مولف مهناز روانبخش.
مشخصات نشر	: تهران : راشدین، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۳ ص.
شابک	: 978-600-361-223-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتاب حاضر در اصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده است.
عنوان بکر	: اندیشه‌های عاشقانه حسین منزوی.
موضوع	: منزوی، حسین، ۱۳۲۵ - ۱۳۸۳ -- نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع	: شاعران ایرانی -- قرن ۱۴ -- نقد و تفسیر
موضوع	: عشق در ادبیات
رده بندی خنکر	: ۸۲۲۳P1۸ ۱۳۹۴ ۱۸۵ ی۴۴ن/
رده بندی دیویی	: ۸۴۱/۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۲۴۴۴

ناشر راشدین

انتشارات راشدین

عنوان کتاب:

وادی حیرت

مؤلف:

مهناز روانبخش

نظارت کیفی:

راهب عارفی

نظارت فنی:

محمد معین عارفی

صفحه‌آرایی:

افسانه حسن‌بیگی

طراح جلد:

مریم روانبخش

چاپ و صحافی:

دی تاپ

نوبت چاپ:

اول-۱۳۹۴

شمارگان:

۱۰۰۰

شابک:

۹۷۸-۶۰۰-۳۶۱-۲۲۳-۵

قیمت:

۶۰۰۰۰ ریال

نشانی:

میدان انقلاب - کارگر جنوبی - کوچه گشتاسب - پلاک ۴ واحد ۶

تلفن / نمابر:

۶۶۴۰۸۲۲۴ - ۶۶۱۲۳۴۴۹

پایگاه اینترنتی:

www.rashedin.info

پست الکترونیک:

Email: rashed1829@yahoo.Com

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۷		سخنی درباره این پژوهش
۹		پیش درآمد
۱۳		فصل اول: عشق در ادب فارسی
۱۴		۱-۱ عشق و نگاهی به تعاریف آن
۱۷		۲-۱ عشق، پدیده نخستین
۱۸		۳-۱ جریان و جریان عشق درهستی
۲۱		۴-۱ عشق و اساطیر ایران: «ناهیتا یا آردوی سوره ناهیتا»
۲۲		۵-۱ محبت و تعریف آن
۲۲		۱-۵-۱ ریشه اثر محبت
۲۳		۲-۵-۱ انواع محبت
۲۵		۳-۵-۱ محبت در قرآن و حدیث
۳۱		۶-۱ عشق در اصطلاح عربی
۳۵		فصل دوم: عشق حقیقی و عشق مجازی
۳۶		۱-۲ عشق حقیقی و عشق مجازی
۳۸		۱-۱-۲ عبور از عشق مجازی
۳۹		۲-۱-۲ ادله موافقان و مخالفان عشق مجازی
۴۰		۳-۲ تقسیمات عشق
۴۱		۱-۳-۲ عشق اکبر
۴۱		۲-۳-۲ عشق اوسط
۴۱		۳-۳-۲ عشق اصغر
۴۲		۴-۳-۲ عشق عقیف
۴۳		۵-۳-۲ عشق عقلی
۴۷		فصل دوم: شرح حال حسین منزوی
۴۸		۲-۱ زندگینامه حسین منزوی
۴۹		۲-۲ آثار حسین منزوی
۵۵		۲-۳ سبک و اندیشه های حسین منزوی
۶۱		فصل چهارم: بررسی دیدگاه و اندیشه های عاشقانه حسین منزوی
۶۲		۴-۱ عشق

۶۲	۱-۴-۱ ماهیت عشق
۶۳	۲-۴-۱ جلوه‌گری عشق
۶۴	۳-۴-۱ لذت‌های نامکرر عشق
۶۵	۴-۴-۱ بیان ناپذیری عشق
۶۶	۵-۴-۱ عشق و زندگی
۶۷	۶-۴-۱ پایداری و حمایتگری عشق
۶۸	۷-۴-۱ بریاب بودن عشق
۶۹	۸-۴-۱ خلقت ازلی بر اساس عشق
۷۰	۹-۴-۱ عشق فراسوی زمان
۷۰	۱۰-۴-۱ عشق و الای
۷۱	۱۱-۴-۱ حیرت و سوابد عشق
۷۲	۱۲-۴-۱ پاکبازی در عشق
۷۲	۱۳-۴-۱ عشق و بلا دوستی
۷۳	۱۴-۴-۱ در دام عشق
۷۴	۱۵-۴-۱ عشق و ایثار
۷۴	۱۶-۴-۱ معجزه عشق
۷۵	۱۷-۴-۱ عشق و غم
۷۶	۱۸-۴-۱ عشق و عقل
۷۸	۲-۲ بخش دوم عاشق
۷۸	۱-۴-۲ ماهیت عاشق و گونه‌گونه‌ی عشق ورزی
۷۹	۲-۴-۲ عاشق و عقلانیت
۷۹	۳-۴-۲ بی‌قراری‌های عاشق
۸۰	۴-۴-۲ تجلی و الایی عشق در عاشق
۸۱	۵-۴-۲ جنون عاشق
۸۲	۶-۴-۲ آتش عشق و دل‌سوختگی عاشق
۸۳	۷-۴-۲ عاشق، جاودانه
۸۴	۸-۴-۲ پاکبازی عاشق
۸۶	۹-۴-۲ غم فراق و غربت عاشق
۸۷	۱۰-۴-۲ حسرت و غم هجر

۱۹	۴-۳ معشوق
۱۹	۱-۴-۳ ماهیت وجودی معشوق
۱۹	۲-۴-۳ معشوق، اساس هستی
۹۰	۳-۴-۳ تجلی شکوه عشق در معشوق
۹۱	۴-۴-۳ رمزآلودی زیبایی معشوق
۹۲	۵-۴-۳ لذت بخشی و آرامش
۹۲	۶-۴-۳ اعجاز و اعجاب
۹۳	۷-۴-۳ شیوهای دلبری معشوق
۹۴	۸-۴-۳ عشق، طافت عشق معشوق
۹۴	۹-۴-۳ زیبایی بیان نایز معشوق
۹۵	۱۰-۴-۳ رسوایی معشوق
۹۶	۱۱-۴-۳ معشوق و حریرین
۹۷	۱۲-۴-۳ معشوق و غم هنر
۹۸	۱۳-۴-۳ معشوق بهشت موعود و رزق
۹۸	۱۴-۴-۳ زیبایی (چشم معشوق)
۱۰۰	۱۵-۴-۳ شور آفرینی و اشتیاق معشوق
۱۰۱	۱۶-۴-۳ حمایتگری معشوق و استغنائی عاشق از غیر
۱۰۲	۱۷-۴-۳ عظمت و ناب بودن عشق معشوق
۱۰۵	فرجام کلام
۱۱۱	منابع و مأخذ

سخنی درباره این پژوهش

عشق که یگانۀ مقصود آفرینش و مقصد نهایی جهان هستی است، در ادوار و قرون مختلف و به زبانهای مختلف شرح شده و مورد نقد و بررسی قرار گرفته است و رابطه آن با عرفان و نوع جریان و بیان آن در جهان هستی، بارها و بارها مورد توجه شاعران، عرفا و منتقدین قرار گرفته است.

حسین منزوی از جمله شاعران برجسته و عاشق پیشه ای است که عشق را با الفبایی جدید در این روزگار تعریف کرده است. عاشق به همان میزان ارج و قرب دارد که معشوق و تنها وجه امتیاز بین این دو، در میزان محبت و عشق آنان خلاصه می شود. منزوی آن چنان شور جذبه و شکوهی به عشق داده است که عشق عاطفه و احساس هر صاحب دلی را شکوفا می سازد و نقشی جاودان در ذهن و خدایان می آفریند. حسین منزوی در مورد عشق آثار گرانمایه و نغزی از خود به جا گذاشته و به حق نام او را می توان در زمره این مردان و زنان، در تاریخ، به ثبت رساند.

این مطلب دلیلی شد برای نگارنده جهت تحلیل و بررسی آثار و اندیشه های گرانمایه این شاعر در این مبحث عشق را بررسی نماید. در این پایان نامه، نگارنده پس از ثبت مختلف جهت معرفی و تبیین و توضیح انواع عشق و محبت و بررسی دیدگاه های مختلف در این مورد به ذکر زندگینامه و آثار این شاعر و نقد و بررسی دیدگاه و اندیشه های عاشقانه او در آثارش پرداخت.

پیش درآمد

عشق، نهایت احساس و عواطف در طلب است. عشق، وجود را صرف او کردن، از وجود گذشتن، از طلب او سوختن و لذت بردن و نرسیدن. عشق، دارای سوز است و این سوز عشق است به انسان سازی می کند، نه خود عشق.

عشق، ماهیت انسان را می سازد. عشق، وجود را هستی می بخشد و عشق، وجود را به موجود، تبدیل می کند. عشق، یکتاست و او نیز در یکی است، پس عشق او، بی همتاست. تنها یک چیز در دل قرار گیرد و هیچ چیز دیگر را نمی توان در آن قرار داد، چون ظرفیت دل، یک است، او هم یکی است.

عشق، خدای هر موجودیست. با او زیبایی، محبت و عاطفه... تعریف می شود. عشق، وجودیست، که هیچ موجودی آنرا رد نمی کند، چون عشق، هستی بخش وجود است. عشق، عاشق زیباست، چون در وجود هر زیبایی، حرارت قرار دارد که عشق را در وجود زنده می کند. زیبایی، حیات بخش عشق است. عشق، در هر وجودی حیات دارد. حتی آنجا که از بشر، بی اختیار اندیشه اش گرفته می شود، عشق، همان به حیات، ادامه می دهد و حیاتش، تا رسیدن به معشوقش، ازلی است. اما این حیات، در درون وجود و برای بقای عشق است. حیات عشق، حیات عشقی است که برای رسیدن به او باشد. در رسیدن به وجود، عشق نیز به وجود می رسد، ولی به حیات نمی رسد، که باید به آن حیات دهیم تا در راه کمال گام نهیم.

در این میان از شمار شاعران نغزسخن پارسی گوی، حسین منزوی را می توان در خیل شاعرانی خواند که به زیبایی و کمال به این مورد پرداخته اند و چنان کلمات را با روح و روان عاشق پیشه خود پیوند زده است که هر خواننده ای را مجذوب آثار و اشعار بی نظیر خود می کند. او اعجاز غزل های حافظ را با زبانی نو و به شکلی شگفت انگیز بیان کرده، بطوریکه روح هر خواننده ای را متحول میسازد.

عشق را غزلیات منزوی، در جامه عشق زمینی رقم خورده و در پرتو جمال پرستی شکل می گیرد. اشعار این شاعر با ترکیبات لغوی ساده و در عین حال دلنشین، حاوی افکار و تشبیهات روانه و ترکیب آن با واقعیات زندگی این شاعر می باشد.

هدف بارز این پایان نامه پی بردن به زوایای دیدگاه و اندیشه های عاشقانه مرحوم حسین منزوی، شاعر گرانمای معاصر ایرانی است که منحصر در امر زیبایی پرستی و در کلیت عرفان جایگاه عشق اوسط را به معارفه و مغایله با مظاهر جمالی است، را دریافته است.

شرح عشق اوسط که با طرفین عشق اکبر و عشق اصغر مرتبط است و بررسی این ارتباط، چرا که عشق ابتدا زمینی است و در تکامل به عشق آسمانی منتهی می شود. معشوق تنها در آئینه عشق و طلب عاشق است که می تواند آن را زیای خود را دریابد. جهت نیل به این مقصود، در فصل اول ابتدا به شرح کلیات تعریف از جمله: عنوان، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف و فرضیه ها و پرسش های متداول و روش تحقیق می پردازیم.

برای بررسی و کنکاش در مورد دیدگاه و اندیشه عاشقانه این شاعر، در فصل دوم ابتدا نگاهی به تعاریف از جمله: عشق و تعاریف آن در اساطیر ایران باستان، محبت و مدارج آن و بررسی آن از دیدگاه قرآن و احادیث و انواع عشق از جمله مجازی و حقیقی

و ادله موافقان و مخالفان این پدیده می پردازیم. و در نهایت به تقسیمات عشق از جمله: عشق اکبر، عشق اوسط، عشق اصغر، عشق عقیق و عشق عقلی می پردازیم.

در فصل سوم، به معرفی، شرح احوال و آثار شاعر پرداخته و به بررسی سبک و اندیشه های عاشقانه او از سه منظر عشق، عاشق و معشوق می پردازیم. در این بررسی به دیدگاه جمال پرستانه این شاعر که نشانه عشق به کمال است، اشاره شده و سعی بر آن داریم تا بازتاب این دیدگاه را در اشعار و غزل های او بررسی نماییم.

لذا ضمن تشکر و قدردانی از استاد محترم داور که کاستیهای این پایان نامه را یادآوری خواهد کرد تا باعث بهبود شود هر چه بهتر این تحقیق گردد، اعتراف می کند هر گونه نقصی که در آن است، حاصل بیادبافت های اندک آدمی و از جمله نگارنده از مبحث عشق و ماهیت عظیم آن می باشد.

عشق، از دیر باز موضوع بسیاری از کتابها و قسمت اعظمی از تفکرات بشری بوده است. عشق الهی که در میان عرفا شایع و رایج است با قبول و انکار متشرعه روبرو بوده است.

و عشق زمینی نیز با اینکه یکی از عالیترین و گسترده ترین غدغه های هر انسانی در قسمتی از حیاتش بوده و ادامه آن کل زندگیش را تحت تأثیر قرار می دهد، با رد و قبول اخلاقیون مواجه است.

عده ای آنرا لطافت طبع و بعضی آنرا حاصل انحراف نفس می دانند. اما نوعی دیگر از عشق که عشق اوسط یا عشق عذری نیز نامیده می شود و بیشتر در میان عارفان جمالی مطرح است، نیز با نوعی شک و تردید از طرف سایر عرفا و همچنین فقها روبروست.

عشق موضوعی است که با گرایش های ادبیات، عرفان، روانشناسی و مباحث تربیتی، از موضوعات اصلی به شمار می رود.

حتی فلاسفه نیز در این موضوع ورود به سزایی داشتند. اما همانگونه که گفته شد همگان به آن به یک چشم نمی نگرند.

عشق خاص عده ای خاص و تفکری محدود نیست. هر کسی خود را شایسته آن می داند که عشق ورزد، عاشقانه زندگی کند و در مورد عشق بنویسد.

بنا براین در حیطه عشق نوشته های متعددی در رشته های ذینفع به رشته تحریر در آمده است. قابل احصاء نیست.

اما در مورد حس منزوی نیز در تذکرها در شرح احوال و حیات مادی و معنوی او، همچنین حالات و حشش مطالبی آمده است و نیز مقالات مختلفی نگاشته شده است.

در این پژوهش نگارنده خواهد کوشید که عشق و تنوع آنرا در آثار حسین منزوی بررسی کند و دریابد که حسین منزوی از انواع عشقی که در سطرهای بالا مطرح شد به کدامیک گرایش بیشتری دارد.